

Sasó, sasonar, V. saó (SEMBRAR) Sassafràs, V. salsufragi Sassarós, mer error de lectura per saff- (SAFARÓS) Sasserres, V. sas Sàssia, V. xarxa

SÀSSOLA, 'espècie de cassó o grossa cullera per buidar d'aigua les embarcacions', dialectalment *sàrsola*, mot molt estès pels llenguatges mediterranis: prov. *sasso* o *sanso*, it. *sàssola* o *sèssola* (variants molt difoses totes dues pels dialectes), gr. mod. *sapsáki* (diminutiu de *sápsō) etc.; origen incert; totes les etimologies proposades fins ara són impossibles o increïbles; tenint en compte que les quatre variants en què es presenta el mot *sàss-*, *sàrs-*, *sàns-* i *sáps-* es podrien comprendre com a resultants d'una dissimilació de *sáls-*, s'ha pensat que poguéu venir d'un ll. SALSÜLA, reducció popular d'una denominació COCHLEAR SALSÜLA 'cullera un poc salobre, molla d'aigua salada'; suposició més sostenible si bé no versemblant del tot, en certs aspectes. □ 1.ª doc.: 1465.

En un doc. d'aquesta data *AlcM* troba «3 *sàsoles* de fust ab un cassenell». Potser és el mateix doc., el que llegí el *DAG* (s v. *tossonell*, mot que estudiem a TÒS) en la forma «Item, tres *sàsoles* de fust ab son *tossonell*» ['màneç de *sàssola*'], en un inv. de les Drassanes, de la mateixa data.

No el recolliren els lexicògrafs fins al menorquí Febrer i Cardona i el dicc. Aguiló: «*sàssula* (Badalona) instrument de fusta que usen els pescadors per treure l'aigua que hi hagi al fons de la barca», i els vocabularis de navegació i pesca d'Amades i Roig (*BDC* XII, 64, 110; XIV, 61). Ruyra el posa en escena «—Apa, marrecs, que tindreu bon temps! --- ens esperava davant del gussi, enseuant els pals --- passant revista a l'embarcació. —Ja heu tapat es dui? —A on és sa *sàssola*? —Tampoc trobo s'arjau des timó ---» (*Una tarda per mar*, en *Marines y Paisatges*, a. 1902 = *Pinya d R*, I, 21). M'era ben conegut de StPolM. des de 1918.

Hi ha una variant amb *-rs-*, *sàrsola*, desconeguda a les Costes de Llevant, primer recollida per Bulbena, com a mot nàutic, comparant-la amb la forma d'un lliurador d'adrogueria, i és la que s'usa a l'Ebre i a Tortosa, tot i que aquí Mestre Noè posa *sàssula*, *BDC* III, 109; però navegant pel riu el 1923 l'anotarem dels peons de la «muleta» tant jo («*sàrsula* *sàssola*») com el meu pare («*sàrsola*, que també en diuen *asgotador*»). En realitat és també la forma de Tortosa: «LO JOC DE PILOTA: --- doblega 'l cos violentament, i en la mà en forma de *sàrsula*, l'afroplega, retornant-la al pany, del que rebota mitj estamordida ---», Moreira (*Folklore Tort*, 251).

I des d'allí segueix al Sud: ja Escrig, 1851, hi registrarà *sarçula* i *sarçola*, i ho confirma el tècnic *Vocab de la Nav a València* de Lluís P. Flores, accentuant correctament *sàrsola* com a oposat al *sàssola* d'Amades-Roig (*Misc. Fabra*, 339); així deu continuar fins a la costa murciana (*xàrzola*, GaSoriano). I sembla haver-n'hi alguna cosa a les Illes, car el menorquí FebrCard posà «*sàssola*: cucharà, écope, alveolus, ascopa» (pàgina 563), per cert interlineat, com fa amb els mots de collita pròpia que no troba en el seu model Belv., però

AlcM, si bé només dóna com a mall. les pronúncies *sásulà* i *sásola*, atribueix *sásulà* i *sársula* conjuntament al cat. or. i el men j, i no existint aquest en cat. or., es veu que Moll coneix *sársula* de la seva illa.

N'augmenta el valor de veure que aquesta variant reapareix a l'arxipèlag sicilià: Coray va donar *sársula* com a propi de Lìpari, si bé «a *sàssula*» a Salina, amb el sentit de 'cullera exhauridora de fusta, per esgotar d'aigua'; si bé, en el sentit (segurament més inter-regional) per a lliurar i mesurar oli, anota a *sàssula* a Lìpari, Salina i Lingua («Schöpfloffel aus Holz zum Ausschöpfen des Wassers», «von dem Behälter, worin sich das Öl angesammelt hat, wird es mit einem Schöpfloffel in die Messgefasse geleert», *VKR* III, 1930, 359, 224). Tant si allà la forma amb *r* la hi van dur els Catalans a l'E Mj., com si la tingueren de propi, aquesta dada és ben valuosa.

A Schuchardt devem l'arrellega de les formes estrangeres del mot, i el primer treball etimològic (*ZRPb* xxxiii, 1909, 655-658), sobretot a base de un copiós aplec de formes dialectals d'Itàlia, que són moltes i vàries; car ell no tingué notícia del mot en català. Allà les formes són de dos grups, que esquemàticament són *sàssola* i *sèssola*, dualitat que constitueix el punt més obscur d'aquesta qüestió: grosso modo totes dues formes s'estenen tot al llarg del país, *sèssola* a la part oriental, l'altra a tot l'Occident continental i les illes; aquella ha tingut alguna expansió (en part amb significats secundaris) cap al domini alemany, en parlars austro-bavaresos, i a l'eslovè (*žežla*, *žežol* etc. 'pala del foc', 'furga'), i fins n'ha arribat quelcom al grec de les Illes Jòniques (*σέσουλα*), amb el sentit propi.

D'altra banda és prov. *sasso* o *sanso*; en francès no es pot dir que hi hagi res, car ni Jal ni quasi cap dicc no porta altra cosa que el ben conegut *écope*, d'origen germànic (i un *sasse* que s'ha citat, deu ser d'ús local de Provença); sard *sàssula*; i reapareix *sansa* 'sàssola' a Ragusa, on deu ser supervivència de l'antiga llengua romànica de Dalmàcia (cf. Skok, *ZRPb* LTV, 489-90, amb detalls sobre formes serbo-croates).

Literàriament en italià s'ha usat *sèssola*, documentat en dos coneguts autors de 1561 (publicat un, no sé si tots dos, a Venècia, veg. Tommaseo-B), però també *sàssola*, que Ang. Prati dóna com a més corrent avui,¹ el qual afegeix un toscà ant. *sassera*. En els dialectes tenim *sassua* a Gènova (caiguda normal de la -L-), milan. *sassera* o *sasser*, Bèrgamo *sàssola*, i sic. *sàsula* (en efecte Traina, 369: «votazza dei marinaì e dei bottegai ---»).

Schuchardt dedicà (natural, essent forma més divulgada) més esforç a arrellegar els testimonis dial del tipus *sèssola*, que, ultra el friulà *siessule*, trobà amb lleus variants fonètiques, en el Vènet, Pàvia, Brescia, Màntua, Parma, Piacenza, Romagna, Miràndola, Ancona i Urbino, en fi als Abruzzi i Tàranto; i fins hi posa Milà, però segons el lèxic bàsic de Cherubini el que allí designa el cassó per poar o llevar aigua és *sàsser(a)* mentre que *sèssora* només hi és en el tecnicisme per a 'atuell de tintorers per passar els colorants d'un calderó a un altre' i es pot creure que sigui manlleu de